

СУТЬ ТА ТЕХНОЛОГІЇ ГІБРИДНОЇ ВІЙНИ РОСІЇ ПРОТИ УКРАЇНИ.

Постановка проблеми. Війна була, є і буде в досяжному майбутньому сумною складовою людського розвитку. Збройні конфлікти завжди супроводжували історію людства, так як історія відбувалась у руслі війн і політичного суперництва.

Сьогодні воєнно-доктринальні документи провідних країн світу і коаліцій відзначають відсутність потенційної загрози світової війни, але цю загрозу людство легко розміняло на дрібні локальні і внутрідержавні конфлікти.

Нам здавалося, що війна обмине нашу країну в ХХІ ст., і ніколи ми не почуємо на вулицях наших міст і сіл свисту куль, вибухів гранат, килимових бомбардувань, що не плакатимуть рідні за загиблими у ході бойових дій, не ховатимуть батьки своїх дітей... Надії не справдилися, збройний конфлікт постукав нам у двері, ми до нього виявилися неготовими.

Мета дослідження - проаналізувати зміст і характер сучасної гібридної війни Росії проти України.

Згідно до поставленої мети необхідно виконати наступні **завдання**:

- розкрити суть гібридної війни;
- дослідити механізми і особливості ведення;
- проаналізувати два роки досвіду протистояння України гібридній
- агресії.

Об'єкт дослідження – «гібридна війна» як ключовий інструмент російської геостратегії.

Предметом дослідження є стратегія і тактика «гібридної війни» в контексті військової агресії.

Стан дослідження проблеми. Аналізуючи ступінь наукової розробки дослідження проблеми, треба підкреслити, що загалом науці бракує розуміння поняття «гібридна війна». Важливі публікації з цієї теми були зроблені такими науковцями, як П.Мансур, Френк Г. Хоффман, Майкл Айшервуд, Шейн Рівс, Роберт Барнсбі, Ю.Климчук, А. Демидов, Л. Савін, В. Власюк та інші.

Уперше публічно про «гібридну війну» сказав американський генерал Джеймс Маттіс у вересні 2005 року. Крім того, починаючи з 2006 року, поняття «гібридної загрози» почало з'являтися в низці військових документів США. Спочатку в співпраці з Маттісом, а потім – самостійно, його розвинув Френк Хоффман, відставний офіцер морської піхоти США і науковий співробітник Національного університету оборони США. Він написав серію статей на цю тему, а в 2007 році випустив на їхній основі монографію «Конфлікт у ХХІ столітті: походження гібридних воєн» (Hoffman 2007).

Хоффман зазначає, що конфлікти будуть мультимодальними (тобто такими, що ведуться різними способами) та багатоваріантними, що не входять в межі простої конструкції ведення збройного конфлікту чи війни. За Хоффманом майбутні загрози можуть в більшій мірі бути охарактеризованими як гібридне співвідношення традиційних та нерегулярних стратегій і тактик, це децентралізоване планування та виконання, участь недержавних акторів з використанням одночасно простих та складних технологій.

Виклад основного матеріалу. Останніми роками виникла форма збройного конфлікту, що починається з «мирних» антиурядових акцій і завершується жорстокою громадянською війною та зовнішньою інтервенцією. Така війна виходить за рамки традиційних уявлень про неї, набуваючи комбінованого характеру, перетворюючись на заплутаний клубок політичних інтриг, запеклої боротьби за ресурси й фінансові потоки, непримиренних цивілізаційних зіткнень. Тут застосовуються всі можливі засоби, сторони вдаються до будь-яких, найбезчесніших способів і прийомів дій - як силових, так і несилових. Жертвами конфлікту нового типу стають мирні жителі, насамперед, найбільш беззахисні категорії населення - люди похилого віку, жінки та діти.

На полі бою в сучасному збройному конфлікті поряд з регулярними військами з'являється безліч нових дійових осіб - іррегулярні формування повстанців і бойовиків, кримінальні банди, міжнародні терористичні мережі, приватні військо-промислові компанії та легіони іноземних найманців, підрозділи спецслужб різних країн світу, а також військові контингенти міжнародних організацій. На Заході новий тип війни отримав назву «гібридної війни».

«Гібридна війна - це мішанина класичного ведення війни з використанням нерегулярних збройних формувань. Держава, яка веде гібридну війну, укладає змову з недержавними

виконавцями - бойовиками, групами місцевого населення, організаціями, зв'язок із якими формально повністю заперечується. Ці виконавці можуть робити такі речі, які сама держава робити не може, оскільки будь-яка держава зобов'язана дотримуватися Женевської та Гаазької конвенцій про закони сухопутної війни, домовленості з іншими країнами. Всю брудну роботу можна перекласти на плечі недержавних формувань», роз'яснює генерал-майор у відставці Франк ван Капгін, колишній радник з безпеки в ООН і НАТО. Гак діяла Росія в Криму, так само - на Донбасі.

Чіткої дати початку російсько-українського протистояння немає, визначити її буде можливо вже після завершення конфлікту. Але очевидно, що події на Євромайдані не були каталізатором початку гібридної війни до недружніх кроків проти України Росія готувалася протягом тривалого періоду. Зауважу, що різноманітні елементи гібридної війни використовувалися провідними країнами світу як напередодні Другої світової війни, гак і після її завершення в умовах біполярного світу. Проте саме темпи поширення інформації сьогодні перетворили її не тільки на товар, але й на інструмент впливу.

Якщо зробити короткий історичний екскурс, то можна згадати, що недружні дії Росії стосовно України були зафіксовані ще восени 2003 року біля острова Коса Тузла в Азовському морі, ще за часів президентського правління Леоніда Кучми. З 2005 року, після Помаранчевої революції, російські офіційні особи постійно нагадували Заходу, що Україна є failed state (країна, що не відбулася). Газові війни 2006 й 2009 років, покликані продемонструвати ненадійність України як газового транзитера, також можна назвати елементами гібридної війни Росії проти нашої країни. Помітний фактор «третьої сили» під час Євромайдану, збройне захоплення Криму й дестабілізація ситуації на Донбасі це продовження, а не початок гібридної війни Росії проти України.

Росія гібридною війною проти України намагається вирішити одразу низку актуальних для себе геополітичних завдань. Перше – позбутися конкурента у впливі на пострадянському просторі, адже наша країна за потенціалом єдина з пострадянських держав здатна конкурувати з Російською Федерацією в цьому питанні. Друга гіпотетична поразка України суттєво деморалізує низку держав Центральної та Східної Європи. Третя Україна нерационально використовувала можливості, отримані після здобуття незалежності. Вітчизняна національна еліта не використовувала належним способом ані унікального транзитного потенціалу, ані радянської спадщини в економіці, ані навіть енергії подій на Майдані в 2004 році. Ба більше: зовнішня політика нашої держави була непослідовною, внаслідок чого на початку 2014 року в офіційного Києва найкраще були розвинені відносини саме з Москвою, а альтернативних договорів про військово-технічну співпрацю не виявилось. Та й розчарування від неефективності Будапештського меморандуму складно було приховати. В результаті Україна сприймалася Росією як легка здобич, із якою намагалися розправитися за допомогою двох підготовлених ударів ампутації Криму й дестабілізації на Донбасі.

Головний фронт гібридної війни інформаційний, для наступальних дій на якому Росія інтенсивно використовує приватно-державне партнерство різноманітних медіа. Фактично Кремль реалізує три взаємопов'язані завдання: створює сприятливий для своїх дій інформаційний фон усередині Росії, здійснює килимові бомбардування дезінформацією українських громадян та формуванням сприятливого для себе інформаційного середовища на Заході. Енергетичний фронт виглядає не менш важливим, оскільки Кремль протягом тривалого часу використовує енергоресурси як інструмент політичного впливу в Європі. У випадку з Україною важливо зауважити також використання проросійського лобі та представників радикальних політичних сил Старого Світу, переписування історії та інтенсивний вплив Російської православної церкви на події на пострадянському просторі.

На сході України і Криму Москвою була продемонстроване швидке, а отже заздалегідь підготовлене створення «груп тиску», «агентів впливу», що склалися з «елементів місцевого населення і керівництва», але тих які керувалися та підтримувалися ззовні, і ця тактика була використана ніби для захисту етнічних меншин.

Варто пригадати «виконання» РФ своїх міжнародних зобов'язань перед Україною щодо поваги її незалежності і суверенітету та існуючих кордонів. Мова йде про виконання пункту 1 Меморандуму про гарантії безпеки у зв'язку з приєднанням України до Договору про нерозповсюдження ядерної зброї від 05.12.1994 року, зміст якого не може пригадати міністр іноземних справ РФ Лавров.

Дії Москви в Україні є класичним зразком дії зовнішньої сили. Тому використовувалися найобширніші способи боротьби. І подаються ці дії деякими російськими науковцями під терміном ірредентизма, який використовується для позначення політики держави, партії або

політичного руху з об'єднання народу, нації і етносу в рамках єдиної країни. Американський дослідник Дж. Брейлі вважає ірредентизм приватною формою націоналізму.

На мою думку, Російська Федерація не могла змиритися з тим, що Україна виходить з її сфери вливу і без її на це дозволу. Саме тому ми зараз маємо таку ситуацію в Криму і на південному сході України.

Врегулювання таких конфліктів, якщо на те не буде схвалення «замовників», можливе тільки у форматі тимчасового вирішення проблеми. Поки не буде відповідного «рішення» країни - замовника - конфлікт тлітиме і кровоточитиме далі, про що і наголошується в пункті 17 Стратегії національної безпеки РФ. Історик Е. Хобсбаум, автор книги «Вік Крайнощів» в якій аналізується військовий досвід 20 століття, підкреслює, що сучасні військові конфлікти йтимуть десятилітніми без всяких перспектив на досягнення миру.

В епілозі передвиборчої програми ми можемо побачити наслідки застосування положень цього документу: «...Росія...завжди перемагає... і використовує свій шанс, щоб укріпити себе і своє положення у світі, який швидко змінюється...».

Іншого рішення бути не може, воно в них незапрограмовано. Постулати доктрини Путіна були висловлені ним в історичній «кримській» промові у Кремлі 18 березня 2014 року.

Я вважаю, що не варто тішити себе ілюзіями, що Росія відмовиться від нового виду боротьби, – майже вся російська військова думка зараз спрямована на її подальшу розробку та конкретизацію.

Понад 20 років ми ігнорували або не хотіли помічати перманентну загрозу, тепер ми не можемо дозволити собі цього. Хоча хіба тільки ми її «не помічали»? Важко ігнорувати і вперте небажання лідерів ключових світових держав помічати дедалі більш виражені ознаки згортання демократії, нарощування потенціалу, посилення авторитарних тенденцій і реваншизму (насамперед геополітичного) у РФ. Усе це призвело до того, що був втрачений момент, починаючи з якого дії керівництва Росії стали становити серйозну загрозу для європейської і світової безпеки. Показово, що, незважаючи на постійні «реформи» 90-х і «нульових» років у ключових структурах міжнародної безпеки (ОБОЄ та НАТО), жодна з них насправді не виявилася достатньо готовою до дій у нових умовах – умовах гібридної війни. Гібридні операції Росії перетворюють усю зону міжнародної безпеки на єдину «зону ризику», тобто складається ситуація, коли гібридна агресія може бути реалізована рішуче прози будь-якої країни або групи країн (що бачимо на прикладі дій Росії в інформаційному та політичному просторі ЄС). У т.ч. мілітарними (квазімілітарними) методами.

Повертаючись до українського контексту, слід чітко розуміти: навіть якщо воєнні дії не відновляться (не наберуть по в і юм ас штаб ного характеру, як це було в період літа 2014-го – зими 2015-го), навіть якщо російська сторона виконає абсолютно всі пункти Мінських угод і поверне контроль над кордоном України (що нині видасться майже неймовірним), – навіть у такому разі гібридна війна не припиниться і трансформуватиметься лише частково.

Висновки. Будь-яка війна, у тому числі й «гібридна», колись закінчиться, а інформаційна боротьба за розум і серця людей не закінчиться ніколи, оскільки ми вступили в інформаційну епоху, де головним джерелом багатства та благополуччя людей стає інформація. Якою вона дійде до людей, який світ вони створять - чи європейський, чи руський, чи якийсь інший залежить від кожної людини, від громадянського суспільства та держави.

Тому головний висновок із трагічних подій, що відбуваються в Україні, треба сформулювати такий ідеал нашого майбутнього, який був би близьким і зрозумілим для кожного громадянина України незалежно від національності та місця проживання, де Людина була б метою, а не засобом її досягнення, де продажні політики були б за ґратами, а не у Верховній Раді, де урядовці не займалися б корупційними схемами, а працювали на благо суспільства, де за кожну обіцянку треба було б відповідати, де панував би Закон для всіх, а не революційна доцільність, тобто розбудовувати те, що декларується посадовцями та політиками як сучасне європейське суспільство. Це повинно стати для нас реальним процесом, а не черговою байкою для того, щоб олігархи зробилися заможнішими, а все українське суспільство біднішим. Якщо цього не усвідомить панівний клас України (я не кажу політична еліта на мій погляд, в Україні її немає, якщо використовувати аксіологічний і моральний критерії), треба готуватися до найгіршого сценарію розвитку подій.

Література

1. Богданович В. Ю. Гібридна війна на сході країни : майже усі військові конфлікти кінця ХХ-го - початку ХХІ-го століть розвивалися і протікали не за класичними схемами військового мистецтва / В. Ю. Богданович // Оборонний вісник. - 2015. - № 1. - С. 10-15.
2. Артюх В. Туман «гібридної війни»: чому шкідливо мислити гібридно // Спільне. – 07.11.2016.
3. «Гібридна війна» як ключовий інструмент російської геостратегії реваншу / В. П. Горбулін // Стратегічні пріоритети. – К.: НІСД, 2014. – 4. – С. 5 – 12
4. Ліпкан В. А. Сутність гібридної війни проти України / В. А. Ліпкан // Імперативи розвитку цивілізації. - 2015. - № 2. - С. 13-16.
5. Магда Є. В. Загрози гібридної війни для європейської інтеграції У країни / Є. В. Магда // Стратегічна панорама. - 2016. - № 1. - С. 61 -65.
6. Предборський, В. А. «Гібридна» війна як відбиття закономірностей розвитку суспільства незавершеної модернізації / В. А. Предборський // Формування ринкових відносин в Україні. - 2014. - N 10.
7. С. 13-18.
8. Радковець Ю. Ознаки технологій «гібридної війни» в агресивних діях Росії проти України // Наука і оборона. - 2014. - № 3. - С. 36-42.
9. Феденко О. В., Панасюк В. В. Еволюція воєнної доктрини як основа воєнної політики держави (коаліції) // Військово-науковий вісник, № 23 - Львів: АС В, 2015. - С. 280-292.
10. Феденко О. В., Панасюк В. В. Еволюція змісту сучасної війни // Військово-науковий вісник, № 24 - Львів: НАСВ, 2015.-С. 219-230.
11. Цибулькін В. В., «Асиметрична» або «гібридна» війна? (Щодо нових змістів у концептах епохи постмодерну) / В. В. Цибулькін // Імперативи розвитку цивілізації. - 2015. - № 2. - С. 21 -23
12. Гурик, М. І. Історична пам'ять народу у контексті актуальних завдань розбудови модерної української нації. / М. І. Гурик // Світоглядні та соціокультурні засади формування модерної української нації : монографія / Т. В. Гончарук, Н. В. Гнаевич, М. І. Гурик [та ін.] ; кер. авт. кол. О. М. Рудакевич. – Тернопіль : ТНЕУ, 2015. – С. 90-113.
13. Світоглядні та соціокультурні засади формування модерної української нації: монографія / Гончарук Т. В., Гнаевич Н. В., Гурик М. І., Рудакевич О. М., Томахів В. Я., Чигур Р. Ю., Шумка М. Л.; кер. авт. кол. О. М. Рудакевич. – Тернопіль : ТНЕУ, 2015. – 255 с.